

NORSK BONDE- OG SMÅBRUKARLAG

Miljøverndepartementet
Postboks 8013
0030 Oslo

Deres ref.:

Vår ref.:816/JPL /16-2005/

Dato: 25. mai 2005

Høring om utkast til forskrift om rovvilterstatning for husdyr og tamrein

Den 24.februar 2005 sendte Miljøverndepartementet ut høring ”Utkast til forskrift om rovvilterstatning for husdyr og tamrein”. Høringsfristen ble satt til 25.05. d.å.

Sammendrag av NBS sin uttalelse

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener utkastet til forskrift ikke er i samsvar med de føringer og forutsetninger som er lagt av Stortinget i forbindelse med behandling av St.meld.nr. 15 (2003-2004) og Innst. S nr. 174(2003-2004). Dette vil bli dokumentert og underbygget i dette høringssvaret.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil foreslå et moratorium (tenkepause) på 4 år for innføring av ny erstatningsordning for husdyr og tamrein. Begrunnelsen for dette er at ny teknologi for elektronisk overvåking av husdyr nå er i ferd med å bli utviklet. Et moratorium vil også være med å bidra til et lavere konfliktnivå, noe Stortinget har vektlagt meget sterkt. Også dette punkt vil bli utdypet og underbygget i denne høringssuttalelsen.

Moratorium på 4 år

Det er to hovedbegrunnelser for å innføre et moratorium på fire år.

Elektronisk overvåking av husdyr.

Mye av konflikten omkring erstatningsordningen er knyttet til muligheten eller snarere mangelen på mulighet til å dokumentere at rovdyr dreper husdyr. Det har over noen år vært arbeidet for å utvikle utstyr for elektronisk overvåking av husdyr. Fra september 2004 har de to fremste selskapene slått seg sammen i et nytt selskap, Telespor, med Telenor og Gilde Norsk kjøtt som dominerende aksjonærer. Telespor vurderer uttestingen av teknologien som så god at deres systemer nå kan industrialiseres og kommersialiseres.

Telespor vil i 2005 foreta elektronisk overvåking av 2500 dyr på beite og i 2008 vil tallet ha kommet opp i 130.000 dyr på beite. En slik elektronisk overvåking av dyr på beite vil være en avgjørende faktor for å skaffe fakta om forhold rovdyr – beitedyr, diskusjonen omkring dokumentert og ikke dokumentert skade vil kunne føres på et langt bedre faktagrunnlag. Siden teknologien med elektronisk overvåking av dyr på beite vil være realisert innen få år, bør en ikke nå innføre at lite forutsigbart, komplisert og ressurskrevende nytt erstatningssystem. Under jordbruksforhandlingene 2005 drøftet partene ”elektronisk overvåking av husdyr”. Det var enighet om at utvikling av slike systemer er svært viktig for beitenæringen og det ble for 2005 og 2006 avsatt totalt 5 millioner til slike tiltak.

Lavere konfliktnivå - større forutsigbarhet

Ved behandling av Innst.S. nr 174 understreket Stortinget flere steder behovet for konfliktdepende tiltak. Det heter bl.a:

“Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at det er nødvendig med en økt satsing på forebyggende og konfliktdepende tiltak”.

“Forvaltningen må etter komiteens syn gjennomføres på en måte som skaper tillit mellom lokalbefolkning og regionale og sentrale myndigheter”.

“Flertallet mener at det er en hovedutfordring å bygge opp tilliten mellom den sentrale rovviltforvaltningen, næringsinteressene og andre brukere av utmark. Oppslutningen om å bevare rovviltartene i norsk natur kan undermineres dersom konflikten rundt bestandsmål og forvaltning av rovviltbestandene blir for store”.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er klar over at Stortinget ved behandling av Innst. S. nr 174 ikke hadde kunnskap om mulighetene som elektronisk overvåking av husdyr gir vis a vis rovdyr. Når mulighetsområdet nå er klargjort og konkrete planer foreligger, må innføring av et moratorium på 4 år for en ny erstatningsordning være det eneste rette. Et moratorium vil også være et vesentlig bidrag til å senke konfliktnivået, noe Stortinget har vektlagt sterkt. De ressurser som det offentlige må bruke på å utarbeide forskrifter, klargjøre risiko, foreta teoretiske utregninger på det enkelte bruk, behandle flere søknadsomganger med erstatninger osv., kan med fordel brukes på andre oppgaver de neste fire årene.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag foreslår at Miljøverndepartementet legger fram forslag for Stortinget om et moratorium på 4 år for ny erstatningsordning. Begrunnelsen er utvikling av elektronisk overvåkingssystem for dyr på beite.

Hvorfor gjennomføre høring – vedta forskrift før behandling i Stortinget?

Under Stortinget sin behandling av St.melding nr. 15 (2003-2004) Rovdyr i norsk natur gikk AP, SV, KrF og Høyre inn for bl.a. følgende:

“Erstatningsordningen for rovviltskader skal fortsatt ligge i Miljøverndepartementet. Ordningen skal innrettes slik at en betydelig del av erstatningene gis som forhåndsutbetaling som insentiv til iverksettelse av forebyggende tiltak, men det skal fortsatt gis skjønnsmessig erstatning for udokumentert tap.

Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med endringer og utvidelse av Regjeringens foreslåtte ordning, som tar hensyn til at det fortsatt er behov for skjønnsmessige erstatningsutbetalinger, basert på at mye tap er vanskelig å dokumentere på tross av iverksettelse av forebyggende tiltak. Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med en egen sak om dette, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2006. Inntil ny ordning gjennomføres, videreføres dagens ordning.”

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er meget forundret over at Miljøverndepartementet velger å gjennomføre høring på “Forskrift om rovvilterstatning for husdyr og tamrein”, før Stortinget har hatt saken til endelig behandling.

Regjeringens forslag til erstatningsordning hadde ikke inne erstatning for udokumenterte tap. Dette ble endret av Stortinget som slo fast at det skal utbetales skjønnsmessige erstatninger. Ved den forskrift som nå er på høring vil alle forhold vedrørende skjønnsmessig erstatning for

udokumenterte tap bli fastlagt. Dette er både uheldig og etter vår mening helt unødvendig, da forskriften først skal tre i kraft fra beitesesongen 2006. Når departementet også varsler at svært viktige bestanddeler av ordningen, som erstatningens størrelse samt fastsettelse av risikofaktoren i et nærmere avgrenset område og sats per dyr, vil følge senere gjennom en egen forskrift (2006), blir behandlingen av saken i denne omgang meget spesiell og ikke i samsvar med Stortingets intensjon.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at det eneste som oppnås med å kjøre høringen gjennom nå, er at Stortingets mulighet for å legge føringer blir vesentlig redusert, noe vi beklager sterkt.

Miljøverndepartementets bidrag til lavere konfliktnivå?

Nåværende erstatningsordning ble utformet i nært samarbeid med næringen, og har vært det elementet i rovviltproblematikken som har vært minst konfliktfyllt. Fra Stortingets side har et lavere konfliktnivå vært et viktig mål ved behandling av St.meld nr 15. I Innst. S. Nr. 174 uttaler flertallet:

“Flertallet ber derfor Regjeringen om at tiltak iverksettes som kan sikre et bedre tillitsforhold mellom den offentlige forvaltning, lokalsamfunn, brukere av utmark og aktuelle organisasjoner”

Det er derfor overraskende at departementet denne gang har valgt å utforme et utkast til forskrift uten å involvere de forskriften skal være til for. Resultatet er preget av liten forståelse for beitenæringens virkelighet og de reelle effekter utkastet til ny erstatningsordning vil gi.

NBS kan ikke se at forskriftsutkastet på noen måte er svar på det Stortinget har etterspurt. Forskriften er på en rekke punkter uklar og åpner for skjønn, som i neste omgang vil generere konflikter. Opplegget med en teoretisk utregning av risikoerstatning fastsatt konkret for den enkelte driftsenhet, vitner om svært lite praktisk kjennskap til både beitebruk og rovdryrs utbredelse og levemåte.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag beklager sterkt at næringen ikke er trukket inn i arbeidet med utkast til forskrift om rovvilterstatning, til tross for at dette ble framført i møte som en samlet næring hadde med Miljøvernministeren 25.01.2005. NBS vil vise til at da Mattilsynet utarbeidet utkast til ny holdforskrift for småfe (i løpet av 2003-2004), ble en samlet næring trukket med i hele prosessen.

Ny erstatningsordning innenfor dagens økonomiske ramme.

Da Stortinget behandlet denne saken ble det både i flertallsmerknader og i vedtak slått fast at det skulle settes inn økte ressurser. Det heter bl.a. i innstillingen:

“Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at det er nødvendig med en økt satsing på forebyggende og konfliktdempende tiltak”.

Det heter videre:

“ Flertallet mener det er helt vesentlig at rovviltkommunene har et eierforhold til den nasjonale politikken og de fastsatte bestandsmålene. Den beste måten dette kan skje er ved lokal medvirkning/forankring og mulighet til å ta initiativ til forebyggende prosjekter eller andre nødvendige tiltak. Flertallet foreslår derfor en pott med økte bevilgninger(vår utheving) til rovviltkommuner. Midlene kan brukes til fryktedempende tiltak, forebyggende tiltak, konfliktdempende tiltak og andre tiltak som bidrar til en bedre forvaltning av rovdryrene. Bruken av disse midlene vil gi kommunestyrene en aktiv rolle i rovdryrforvaltningen og føre til en langt større aksept for den nasjonale politikken”

Videre ble følgende vedtak fattet av flertallet:

« Stortinget ber Regjeringen opprette en ordning hvor forvaltningsregionene får en egen pott penger blant annet til fordeling til kommuner som har store rovviltbelastninger. Kommunene skal selv stå fritt til å velge hvilke rovviltrelaterte tiltak de vil bruke pengene til ».

I statsbudsjettet for 2005 fulgte ikke regjeringen opp Stortingets merknader. Bevilgningene ble ikke økt. Når det nå hevdes i høringsbrevet at “ ny erstatningsordning skal utformes innenfor den økonomiske rammen av dagens erstatningsordning til husdyr og tamrein”, så er dette et brudd på Stortingets forutsetninger og vedtak.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag beklager sterkt Miljøverndepartementets manglende oppfølging av Stortingets forutsetninger og vedtak. Dette er eksempler på handlinger eller mangel på handlinger som øker konfliktnivå og som undergraver den tillit som fortsatt måtte være igjen til Miljøverndepartementet i denne saken. Det er beklagelig og brudd på Stortingets vedtak at kommuner med store rovviltbelastninger ikke har fått en egen pott penger.

Noen hovedelementer i høringen:

NBS går ikke inn i den enkelte paragraf, men vil kommentere noen hovedelementer i høringen.

Risikoerstatning

Denne erstatningen skal fastsettes for den enkelte driftsenhet. Erstatningens størrelse skal følge av en egen forskrift, som ingen kjenner innholdet i pr. idag. Opplegget som skisseres for risikoerstatning reiser langt flere spørsmål enn det avklares. Opplegget er svært teoretisk og fanger ikke opp det mangfold og ikke minst variasjon som den enkelte beitebruker møter. Opplegget for risikoerstatning mangler realitetsforankring.

Fastsetting av risikofaktoren i et nærmere avgrenset område samt sats pr dyr, vil bli styrt av at den ny erstatningsordningen skal utformes innenfor dagens økonomiske ramme. Tallfestingen blir “lek med tall” for å få regnestykket til å gå opp, dvs. dagens økonomiske ramme skal holdes.

Vedlagt følger dokumentasjon på tap i to ulike beitelag over flere år. I beitelaget i Fåvang, Ringebru har eier A tap helt opp i 35 %, mens eier B samme året har nesten 0 i tap. I beitelaget fra Brekkom, Ringebru er det også svært store forskjeller mellom tapene som eier A og B har. Men de to beitebrukerne i Fåvang har samme risikofaktor, og vil få utbetalt samme risikoerstatning, dersom de har samme antall dyr, det samme gjelder for de to i Brekkom.

I høringen klargjøres det ikke om risikoerstatningen skal brukes til å finansiere forebyggende tiltak. Dersom departementet legger dette til grunn er Stortingets ord om økt satsing på forebyggende tiltak effektivt undergravet.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener forslaget til risikoerstatning bryter med Stortingets forutsetning om økt satsing på forebyggende tiltak. Forslaget er byråkratisk og mangler realitetsforankring. Forslaget vil virke konfliktøkende.

Erstatning for dokumentert tap

Våre eksempler fra beitelagene i Fåvang og Brekkom dokumenterer at det ofte er tilfeldigheter som spiller inn på hvem som får tap i et beiteområde, eller ulikheter i topografi, klima etc. For å finne

kadaver er disse faktorene også ofte mer avgjørende enn individuell arbeidsinnsats, både innad i et beitelag og på landsbasis. Når dokumentasjonskravet nå vil øke, vil det gi sterkt urettferdige utslag. Det er også slik at all erfaring tilsier at selv med betydelig innsats for å avdekke rovviltskader, vil det være vanskelig å avdekke mer enn 10-25 % av tapet. Regjeringen pålegger altså den enkelte beitebruker en voldsom arbeids- og merinnsats, uten at det gis noen garanti om erstatning.

Det foreslås at erstatningsordningen ikke skal gjelde i perioden 1 nov. til 1. mai. En så kraftig begrensning i tid er ikke i tråd med den tverrpolitiske enigheten som i sin tid førte til lovfesting av erstatningsretten (Viltloven § 12 a). Begrensningen innebærer ingen økonomisk gevinst for staten, i det omfanget av slik erstatning er lite. Men det er av stor betydning for de som opplever tap til rovvilt i denne perioden.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil vise til sitt forslag om et moratorium på 4 år for innføring av ny erstatningsordning. Dersom vårt forslag følges opp vil det innebære en helt ny situasjon mht. dokumentasjon av tap.

Erstatning for udokumentert tap

Forskriftsutkastet bærer tydelig preg av at erstatning for udokumenterte tap skal begrenses mest mulig. I St.meld. nr 15 (2003-2004) var det ikke foreslått erstatning for udokumenterte tap. Det var Stortinget som fastslo at det til tross for iverksetting av forebyggende tiltak ville være et betydelig udokumentert tap som måtte erstattes. Det var aldri noen diskusjon eller intensjon om at statens erstatningsansvar skulle reduseres slik forslaget legger opp til.

Det er formuleringer i forskriften § 14 siste ledd som etterlater et inntrykk av at det ved utbetaling av erstatning for udokumentert tap gjøres fradrag for hele risikoerstatningen uansett hvor mye som erstattes udokumentert. Dessuten skal det gjøres fradrag for erstatning av dokumentert rovviltskade, et element som virker helt meningsløst.

Det er også slik at erstatning ikke skal gis for udokumentert tap dersom man ikke også kan vise til at det er gjennomført forebyggende tiltak med dokumentert skadereduserende effekt. Dette er et strengt vilkår som kan føre til at man ikke får erstatning for udokumentert tap. I tillegg er vilkåret skjønnsmessig. Flertallet uttaler i Innst.nr S. 174:

"...basert på at mye tap er vanskelig å dokumentere på tross av iverksettelse av forebyggende tiltak".

Flertallet på Stortinget er klar over "at mye tap er vanskelig å dokumentere", og mener helt klart at det skal gis erstatning for "mye tap". Forslaget til Miljøverndepartementet bryter helt klart med Stortingets forutsetning på dette punktet.

Departementet setter også som vilkår for erstatning for udokumenterte tap at "*det er gjennomført forebyggende tiltak med dokumentert skadereduserende effekt*" (§ 13)

I denne forbindelsen må det også være tillatt å spørre departementet om følgende:

- Finnes det blant de tiltak som er listet opp i "Regelverk for tilskudd til forebyggende og konfliktdempende tiltak i forhold til rovviltskader" noen som ikke har dokumentert tapsreduserende effekt? I så fall må det opplyses om dette
- Hvilke andre forebyggende tiltak enn de som er nevnt i "Regelverk for tilskudd til forebyggende og konfliktdempende tiltak i forhold til rovviltskader" kan iverksettes av den enkelte driftenhet?

- Hvilke kriterier skal legges til grunn for dokumentasjonen som den enkelte driftsenhet skal fremvise?

Etter Norsk Bonde- og Småbrukarlag sin mening er det ingen tvil om at Miljøverndepartementets forslag til erstatning for udokumenterte tap, ikke kan forankres i Stortingets vedtak og formuleringer.

Vennlig hilsen

Olaf Godli
Generalsekretær

John Petter Løvstad
Assisterende generalsekretær

Kopi:
Medlemmer av Stortingets Energi- og miljøkomité
Landbruksdepartementet

Vedlegg: Tap i beitelag Brekkom, Ringebu
Tap i beitelag Fåvang, Ringebu